

regles de *simentar*» en un dels inventaris rossellonesos, de l'any 1397, d'eines de casa d'un fuster; «dos banchs de *simentar*» en un de vigatà de 1413, on el *DAG.* explica «terme de fuster i boter, afinar les juntes de les dogues»; «un *ciment de cimentar vexells*» en el doc. de la Vall de Ribes, de 1426 (*AlcM*); a notar que *vexells* és ací en el sentit de 'barril', ben conegut en els Pirineus), i així encara en el manlleu sard *sumentai*, i en la variant *encimentar* que Griera recollia a Sant Hilari Sacalm.¹ Això acaba d'explicar la formació del terme, car si bé *SEGMENTUM* 'segment, retalladura' no es veu bé com passaria de la idea de 'cosa retallada' a la noció activa d'eina per tallar, segmentar o partir, tot s'aclareix partint del verb *SEGMENTARE*; encara que aquest en l'Antiguitat aparegui sobretot en el participi *SEGMENTATUS* per a coses formades per retallada o per retalls, és clar que el sentit bàsic seria el pròpiament verbal i d'expressió activa, freqüent en tot cas en diverses formes de llatí medieval i modern. També el pas del grup consonàntic -EGM- a -ejm- i -im- està en regla. En un mot el substantiu *siment* és el que derivava del verb, amb caràcter postverbal ('acció de *simentar*, cina de *simentar*'), i no pas a la inversa.

No sé ben bé quin és el valor precís o distintiu del tan freqüent *mig-siment* (1383, 1397, 1399, 1426, etc.). Pots ser sí que es tractava d'un tipus de *siment* més petit que el normal, cosa que atribueix *AlcM* a València; però en pregunto si no seria, almenys de primer, un *mig-simentar* amb un valor paral·lel al de *migpartir*: com si diguéssim *segmentar per la meitat*; i des de *mig-simentar* vindria un *mig-siment*. Des del català el nostre mot va passar manllevat al sard campidanès. Tan important se sent allà el verb, que els diccs. sards només registren aquest i no el substantiu.² M. L. Wagner ja va demostrar que aquest mot sard és un manlleu del nostre «*ciment, cimentar*», amb un canvi fonètic allà normal de *sim-* en *sum-* (*Hist. Lautl. d. Sd.*, § 37b): veg. la seva nota en *Studi Storici in onore di Fco. Loddo Canepa*, Firenze, Sansoni, 1959, pp. 399-400.

Ciment «instrumento de carpintería» és també valenciana (Sanelo, fº 49). Més notable és l'altra acc. valenciana 'sífilis' ja registrada per Carles Ros i Sanelo («enfermedad gálica»), ib., l. c. (p. 311); Gulsoy en el seu llibre documenta *mal de siment* amb aquest sentit parlant d'hospitals valencians en els anys 1562, 1589, veg. nota de SzGozalbo, *BSCC* IV (1923), 104-9. No es veu en tot cas com això podria venir del *ciment* de fer morter. Més raonable fóra pensar que sortís de *mal de sement* aplicant *sement* al semen o llavor humana; desconfiem en veure que la forma antiga és *siment* amb *i* i no pas *e*, i que tant Ros com Sanelo com altres fonts modernes (cites d'*AlcM*) donen *siment* i no pas *mal de siment*, de manera que sembla entendre's que és *siment* mateix i per si sol el que designava la sífilis, i *mal* no és més que un mer aclariment afegit per aquells dos documents. Sobretot sembla que una expressió 'mal del semen' s'aplicaria a la blennorràgia, i a l'home, no pas a la dona, mentre

que en els dos docs. citats es tracta de prostitutes curades i vigilades per infermers d'hospital o cirurgians. En canvi s'explica bé que un verb *simentar* 'partir per la meitat, cascar, enfonsar la salut' es vagi convertir en l'expressió de les destrosses del mal gàllic.

DERIV.: *Cimentar; cimentar; ciment; cimentet; encimentar* (supra). Savis: *cementar; cementació*.

¹ «Als boscos --- no podrien doblar o *ensimentar* la perxa serrada», *BDLC* VII, 145. Ed. Fontserè (cap a 1925) reclamava a Fabra la inclusió de *encimentar; encimentada* en el *DOrt.* — ² «*Sumentai* (term. de buttaju): applanai cun plana is dogas de una carrada po siddire e uniri beni impari» (Porru, Spano) anomenant *sumentadori* el nostre *siment*. Tanmateix l'especialista Loddo Canepa troba també a Càller *sumentu* «una grande piolla lunga cm. 125 che si usava nella lavorazione delle doghe delle botti».

Cimentar, V. ciment Cimeteri, V. cementiri Cimenya, cimer, V. cima

CIMERA, 'plomall o altre ornament al capdamunt del casc', sovint en figura d'un animal fantàstic, pres del ll. *chimaera* 'quimera, monstre fabulós' (i aquest del gr. *χίμαιρα* id.); pronunciat primer de vegades *ximera* i de vegades igual que *cimera*, ja en baix llatí, va predominar en la pronúncia aquesta última forma per influència de l'aparent derivació de *cima* perquè la cimera anava al cim de l'elm o casc. □ 1.ª doc.: *ximera* i *ximer* tots dos c. 1390, Eiximenis; *cimera*, 1372, Jacme Marc, *Dicc. de Rims*. Veg. més dades i raonament de l'etimologia en el *DCEC* (I, 805a).

DERIV.: *Cimerat; encimerat*.

Com a cultisme integral, per al monstre mitològic (d'on després 'idea fantàstica' o 'malvolença instintiva'), *quimera* apareix també ja una vegada en Eiximenis (*DAG.*, s. v. *ximera*), i en algun text de c. 1500 (ibid.), després des de Lacav. (1695, s. v. *cbi-*); *quimèric* (*cb-*), també Lacav.; *quimerut; quimerista*.

Cimeral, V. cima Cimerat, V. cimera Cimerol, cimeta, V. cima Cimeu, cimoll (?), *V. xinxa Cimitarra, V. simitarra*

CIMOLSA, 'llenca que forma la vora de la peça del drap de llana', d'on també oc. i it. *cimossa*, fr. dial. *cimousse* del ll. tardà *CIMUSSA* id., però no està ben explicada la -l- que s'hi ha afegit en català i en alguns pocs parlars llenguadocians i alpins. □ 1.ª doc.: 1372, *Dicc. de rims* de JMarc (*simolsa, olca*).

«Perquè us en crega millor, direts-li que lo dit dobler es ligat ab una *simolsa* groga», a. 1415 (*CoDo-ACA* xxxvi, 304); «un drap de lin ligat ab una *simolsa* negra» en un doc. ross. de 1421 (*Alart, InvLC*); amenaça una casada impenitent, que no està per abstinències: «l'hom qui s'absté / d'açò en quaresma, / a cinquagesma / cornut se troba! / Spolse sa roba / qui apartar-ne / vol que no s'arne... / prou és *simolsa* / qui no la spolsa / un' hora al dia», JRoig (*Spill*,